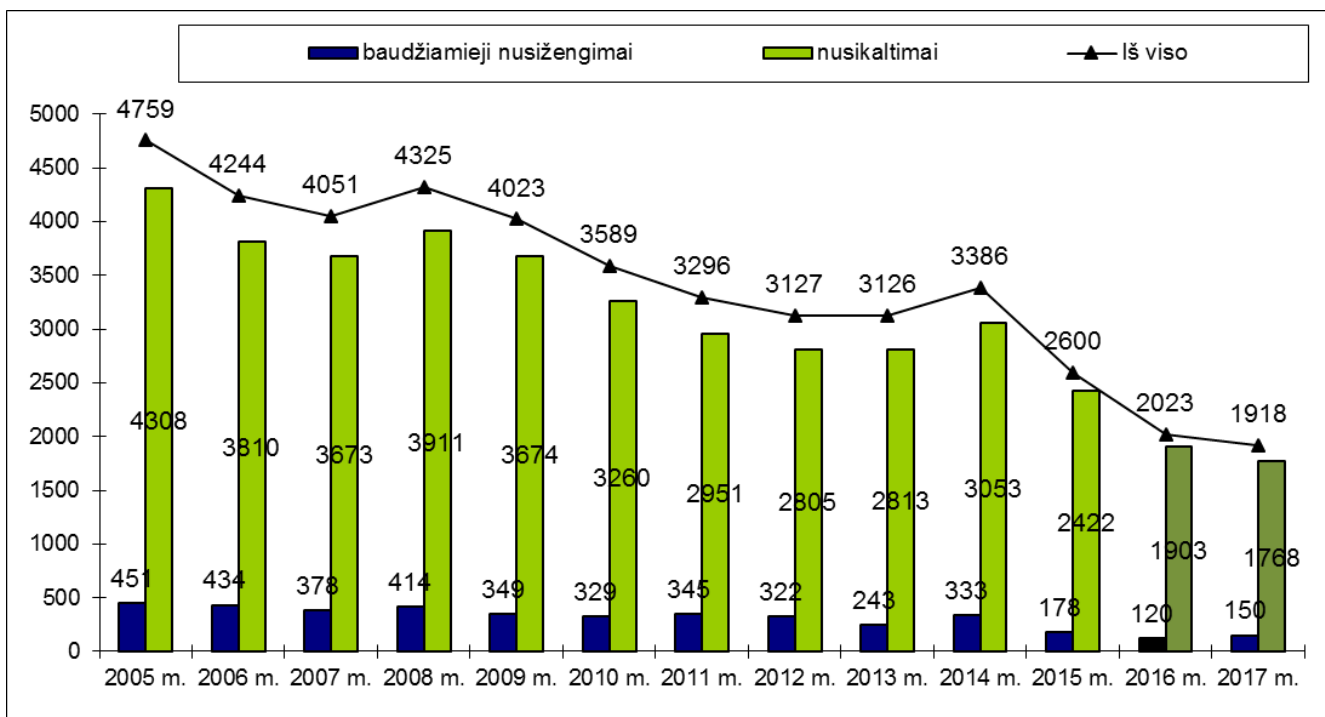

Statistinių duomenų apie 2017 m. užregistruotas nusikalstamas veikas, kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai, apie nepilnamečius, kurie įtariami (kaltinami) padarę nusikalstamą veiką, bei nuo nusikalstamų veikų nukentėjusius vaikus, analizė

1. Nusikalstamos veikos, kurių padarymu įtariami nepilnamečiai

Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis, 2017 m. Lietuvoje buvo ištirta 1918 nusikalstamų veikų, kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai. Iš šių veikų nusikaltimai sudarė 92,2 proc., baudžiamieji nusizengimai – 7,8 proc. Lyginant pastarųjų trylikos metų statistinius duomenis, matyti ištirtų nusikalstamų veikų, kurias padarė nepilnamečiai, mažėjimo tendencija. Nuo 2005 m. šių veikų sumažėjo nuo 4759 iki 1918, t. y. daugiau nei per pusę (žr. 1 pav.).

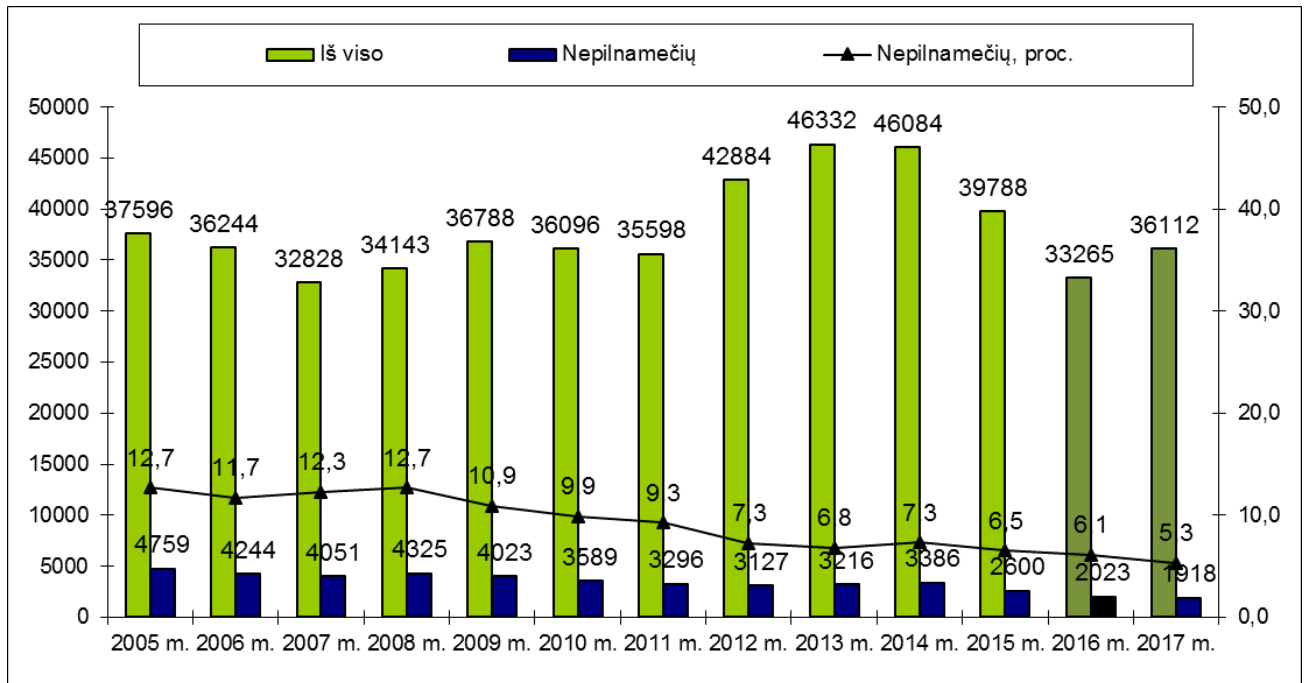

1 pav. Nusikalstamos veikos, kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai (2005–2017 m.)

Atkreiptinas dėmesys, kad nuo 2016 m. pasikeitė pagrindinių statistinių rodiklių apskaičiavimo tvarka. Statistinis rodiklis „užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius“ skaičiuojamas pagal ikiteisminio tyrimo dėl padarytų nusikalstamų veikų pradėjimo datą. Pagal anksčiau galiojusią statistinių rodiklių apskaičiavimo tvarką duomenys apie užregistruotas nusikalstamas veikas ataskaitose buvo skaičiuojami pagal duomenų apie pradėtus ikiteisminius tyrimus dėl nusikalstamų veikų įrašymo į Registro duomenų bazę datą. Statistinis rodiklis „ištirtų nusikalstamų veikų skaičius“ skaičiuojamas pagal procesinio sprendimo dėl ikiteisminio tyrimo pabaigos priėmimo datą. Pagal anksčiau galiojusią statistinių rodiklių apskaičiavimo tvarką duomenys apie ištirtas nusikalstamas veikas buvo skaičiuojami pagal duomenų

apie priimtą procesinį sprendimą dėl ikiteisminio tyrimo pabaigos įrašymo į Registro duomenų bazę datą. Pasikeitus skaičiavimo tvarkai tik su išlyga galima lyginti 2016–2017 m. su ankstesnių metų užregistruotų ir ištirtų nusikalstamų veikų statistinius rodiklius.

Nepilnamečiai įtariamai (kaltinami) padarę 5,3 proc. visų ištirtų nusikalstamų veikų. Lyginant 2005–2017 m. statistinius duomenis, matyti, kad ši dalis yra viena mažiausių per pastarąjį dešimtmetį: 2005 m. – 12,7 proc., o 2017 m. sumažėjo iki 5,3 proc. (žr. 2 pav.). Žymesnis nepilnamečių padarytų nusikalstamų veikų dalies mažėjimas matyti pastaruosius aštuonerius metus.

2 pav. Ištirtos nusikalstamos veikos (2005–2017 m.)

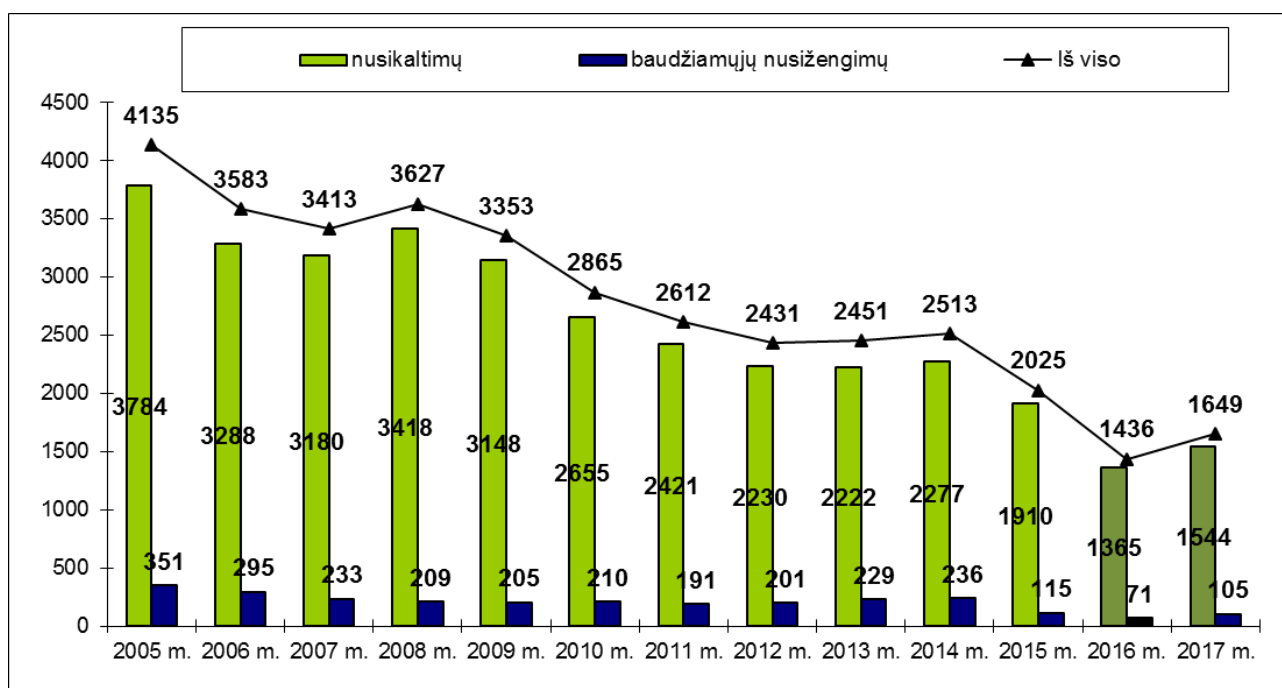
1331 (69,4 proc.) nusikalstamos veikos buvo padarytos miestuose, 42,4 (22,1 proc.) – kaimo vietovėse (žr. 1 lentelę). Lyginant pastarųjų trylikos metų statistinius duomenis, matyti, kad panašios tendencijos – du trečdaliai ištirtų nusikalstamų veikų, kurių padarymu įtariamai (kaltinami) nepilnamečiai, padaromos miestuose, o trečdalis – kaimo vietovėse. Didesni skirtumai matyti tik 2017 m. – kai kaimo vietovėse nepilnamečių padarytų nusikalstamų veikų dalis sumažėjo iki 22,1 proc.

1 lentelė. Nusikalstamos veikos, kurių padarymu įtariamai (kaltinami) nepilnamečiai, padarytos mieste ir kaimo vietovėse (2005–2017 m.)

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Mieste	3266	2860	2681	2941	2668	2399	2206	2085	2036	2083	1757	1292	1331
Kaime	1491	1383	1365	1381	1354	1190	1089	1038	1089	1303	843	597	424
Kita*	2	1	5	3	1			4	1			134	163
Iš viso	4759	4244	4051	4325	4023	3589	3296	3127	3126	3386	2600	2023	1918
Mieste (proc.)	68,6	67,4	66,2	68,0	66,3	66,8	67	66,5	65,1	61,5	67,6	63,9	69,4
Kaime (proc.)	31,3	32,6	33,7	31,9	33,7	33,2	33	33,2	34,9	38,5	32,4	29,5	22,1

2. Nepilnamečiai asmenys, įtariamai (kaltinami) nusikalstamų veikų padarymu

Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis, 2017 m. nustatyti 1649 nepilnamečiai (14–17 metų), įtariamai (kaltinami) nusikalstamų veikų padarymu: 93,6 proc. įtariamai (kaltinami) padarę nusikaltimus ir 6,4 proc. – baudžiamuosius nusižengimus. Analizuojant statistinius duomenis, matyti, kad per dešimtmetį nepilnamečių, įtariamų (kaltinamų) padariusių nusikalstamas veikas, sumažėjo nuo 4135 iki 1649, t. y. daugiau nei per pusę (žr. 3 pav.).

3 pav. Nepilnamečiai, įtariamai (kaltinami) nusikalstamų veikų padarymu (2005–2017 m.)

*Ištirta nusikalstamų veikų, padarytų laive, lėktuve, Lietuvos Respublikos ambasadoje ar užsienio valstybėje.

2017 m. nepilnamečiai įtariami padarę 637 vagystes, iš jų: vagystės įsibraunant į gyvenamąsias patalpas – 107, iš parduotuvių ir kitų prekybos vietų – 89, transporto priemonių vagystės – 131. Palyginti su 2008 m., labai sumažėjo vagysčių iš parduotuvių ar kitų prekybos vietų, vagysčių iš transporto priemonių, šiek tiek mažiau sumažėjo vagysčių įsibraunant į gyvenamąsias patalpas ir transporto priemonių vagysčių (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Nusikalstamos veikos, kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai, pagal nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų rūšį (2008–2017 m.)

	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Nužudymai	23	17	18	18	9	13	16	13	5	12
Sunkūs sveikatos sutrikdymai	31	21	21	15	18	8	9	8	10	10
Išžaginimai	20	29	21	29	17	11	14	13	8	11
Seksualinis prievartavimas	32	36	38	32	17	21	26	14	18	29
Plėšimai	620	527	396	358	281	203	218	247	157	158
Vagystės įsibraunant į gyvenamąsias patalpas	378	327	284	268	213	179	204	174	171	107
Vagystės iš parduotuvių ir kt. prekybos vietų	224	221	171	167	145	151	182	139	58	89
Transporto priemonių vagystės	337	298	264	158	185	192	201	196	131	110
Vagystės iš transporto priemonių	193	148	116	61	56	58	55	41	20	16
Viešosios tvarkos pažeidimai	360	390	372	329	382	372	404	337	222	244

Nepilnamečiai taip pat įtariami padarę 244 viešosios tvarkos pažeidimus. 2017 m. buvo ištirti 158 plėšimai, kurių padarymu įtariami nepilnamečiai. Pastaraisiais metais nuolat mažėjo plėšimų, kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai, skaičius: 2008 m. jų buvo ištirta 620, o 2017 m. – 158, vis dėlto panašios tendencijos matyti ir suaugusiųjų atveju.

2017 m. buvo ištirta 10 nužudymų, 10 sunkių sveikatos sutrikdymų, 11 išžaginimų ir 29 seksualiniai prievartavimai. Svarbu ir tai, kad, palyginti su 2008 m., 2017 m. pastebimai sumažėjo sunkių smurtinių nusikaltimų (nužudymų, sunkių sveikatos sutrikdymų ir išžaginimų), kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai, tačiau panašios tendencijos yra ir suaugusiųjų atveju.

Dauguma – 91,9 proc. – nepilnamečių, kurie įtariami (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas, buvo vaikinai, 8,1 proc. – merginų (žr. 3 lentelę). Lyginamuoju laikotarpiu mažiausia merginų dalis buvo 2006 m. (6,3 proc.) ir 2009 m. (6,5 proc.), o didžiausia – 2011 m. (9,5 proc.) ir 2012 m. (10,9 proc.).

3 lentelė. Nepilnamečiai, įtariamai (kaltinami) nusikalstamų veikų padarymu, pagal lytį, amžių, pilietybę, išsilavinimą ir užimtumą (2017 m.)

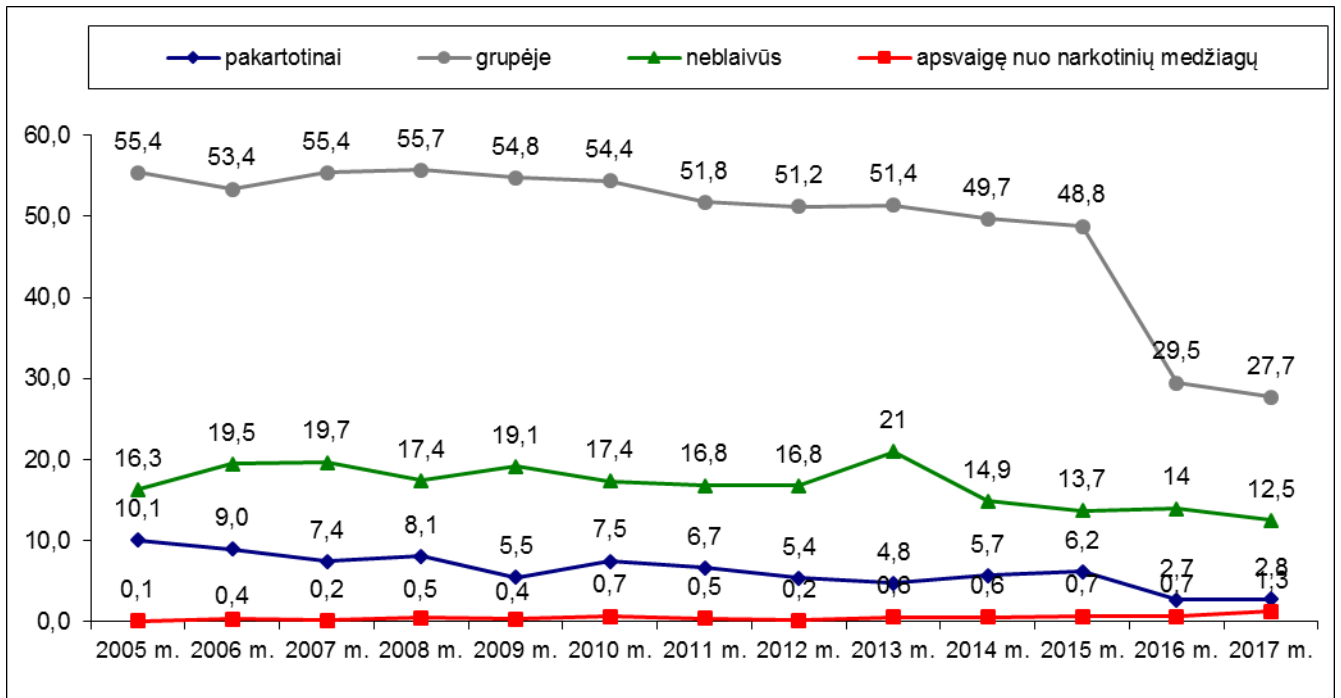
Pagal lytį		Proc.
Berniukai	1514	91,9
Mergaitės	135	8,1
Pagal amžių		
14 m.	139	8,4
15 m.	260	15,8
16 m.	582	31,5
17 m.	668	40,6
Pagal pilietybę		
Lietuvos Respublikos pilietis	1643	99,6
Užsienio valstybės pilietis	5	0,3
Asmuo be pilietybės	1	0,1
Pagal išsilavinimą		
Pradinis	828	50,2
Pagrindinis	666	40,4
Vidurinis	111	6,7
Profesinis	13	0,8
Neturi išsilavinimo	31	1,9
Pagal užimtumą		
Mokėsi	981	59,5
Dirbo	56	3,4
Nesimokė ir nedirbo	361	21,9
Kiti	205	12,4

Analizuojant statistinius duomenis apie įtariamų (kaltinamų) nepilnamečių amžių, matyti, kad daugiausia (40,6 proc.) nusikalsta 17 metų, kiek mažiau (31,5 proc.) – 16 metų nepilnamečių. Beveik visi (1643, t. y. 99,6 proc.) nepilnamečių buvo Lietuvos Respublikos piliečiai, 5 – užsienio valstybių piliečiai, 1 – asmuo be pilietybės. Panašios tendencijos nekinta per pastaruosius tryliką metų. Lyginant statistinius duomenis apie įtariamų (kaltinamų) nepilnamečių išsilavinimą, matyti, kad panaši nepilnamečių dalis turėjo pradinį (828, t. y. 50,2 proc.) ir pagrindinį (666, t. y. 40,4 proc.) išsilavinimą, vidurinį išsilavinimą turėjo 6,7 proc., profesinį – 0,8 proc., o 1,9 proc. neturėjo jokio išsilavinimo.

Analizuojant įtariamų (kaltinamų) nepilnamečių užimtumą, matyti, kad dauguma – 981 (59,5 proc.) – jų mokėsi, 56 (3,4 proc.) dirbo, kas penktas nepilnametis nedirbo ir nesimokė (361, t. y. 21,9 proc.). Lyginant pastarųjų trylikos metų statistinius duomenis, matyti, kad, palyginti su 2005 m., nuo 75 iki 59,5 proc. sumenko besimokančių nepilnamečių dalis.

Atkreiptinas dėmesys, kad 456 (t. y. 27,7 proc.) įtariamai (kaltinami) nepilnamečiai nusikalstamas veikas padarė grupėje. Iš jų beveik pusė – 227 (49,8 proc.) – nusikalto nepilnamečių grupėje, teik pat 227 (49,8 proc.) – mišrioje, o 2 (0,4 proc.) – nepilnamečių ir mažamečių grupėse. 2017 m. nustatyti 207 nepilnamečiai (t. y. 12,5 proc. nuo visų įtariamųjų), kurie nusikalstamas veikas padarė būdami neblaivus. Pakartotinai nusikalstamas veikas padarė 46 (2,8 proc.) įtariamai (kaltinami) nepilnamečiai.

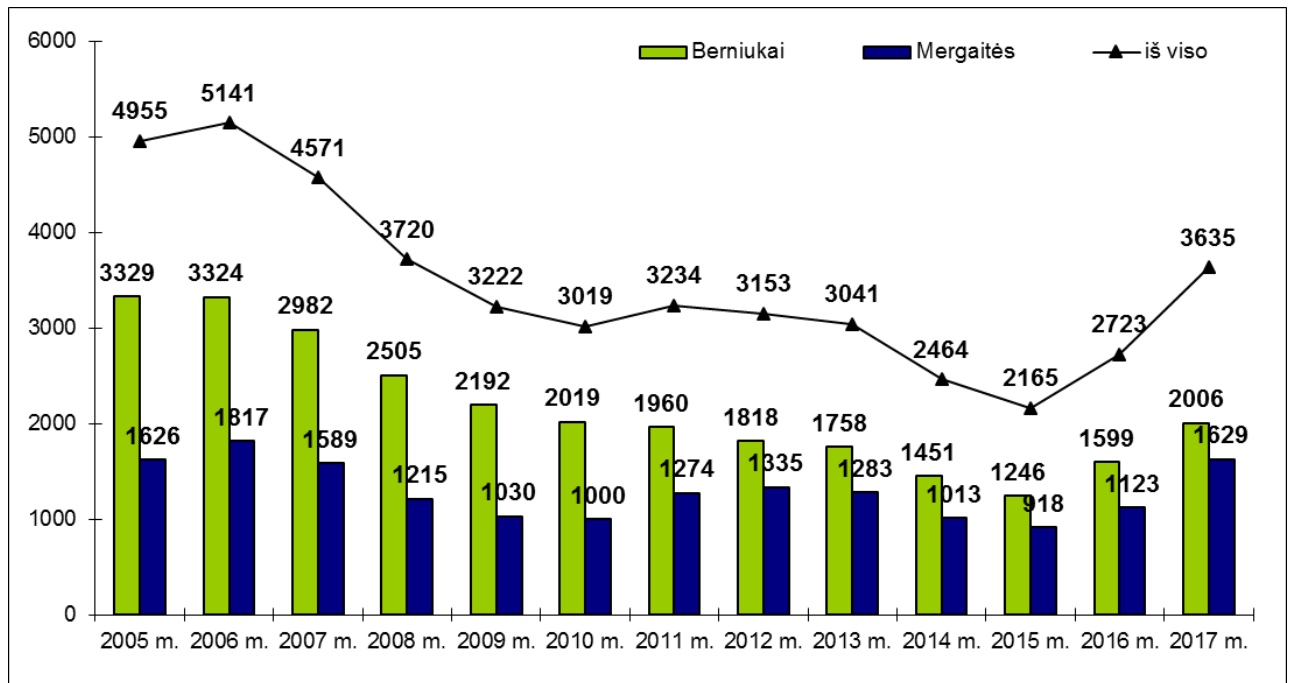
2017 m. užregistruotas 21 nepilnametis (t. y. 1,3 proc.), kuris nusikalstamas veikas padarė apsvaigęs nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų (žr. 4 pav.).

4 pav. Nepilnamečiai, įtariamai (kaltinami) nusikalstamų veikų padarymu, kurie nusikalto grupėje, pakartotinai, apsvaigę nuo alkoholio ir narkotinių medžiagų, proc. (2005–2017 m.)

3. Vaikai, nukentėję nuo nusikalstamų veikų (remiantis išankstiniais duomenimis)

Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis, 2017 m. Lietuvoje nuo nusikalstamų veikų nukentėjo 3635 vaikai, iš jų – 2006 berniukai (55,2 proc.) ir 1629 mergaitės (44,8 proc.). Taigi, remiantis užregistruotais atvejais, berniukai nusikaltimo aukomis tampa dažniau nei mergaitės. Atkreiptinas dėmesys, kad, palyginti su ankstesniais metais, 2017 m. padidėjo nukentėjusių mergaičių lyginamoji dalis, pvz., 2010 m. jų buvo 33,1 proc., o 2017 m. – 44,8 proc. Lyginant pastarųjų trylikos metų statistinius duomenis, matyti, kad mažiau vaikų nukentėjo nuo nusikalstamų veikų: 2005 m. – 4955, 2015 m. sumažėjo iki 2165, o 2016 m. vėl išaugo iki 2723, o 2017 m. – net iki 3635 (žr. 5 pav.). Pastarųjų metų nukentėjusių vaikų skaičiaus augimui turėjo įtakos tai, kad smurto artimoje aplinkoje atvejais dažniau nukentėjusiais pripažįstami nepilnamečiai šeimos nariai.

5 pav. Vaikai, nukentėję nuo nusikalstamų veikų (2005–2017 m.)

Pagal amžių dažniausiai nuo nusikalstamų veikų nukentėjo 15–17 metų vaikai – 1289 (35,5 proc.) ir 10–14 metų vaikai – 1276 (35,1 proc.). 446 nukentėjusieji buvo 7–9 metų, kiti – iki 6 metų (žr. 4 lentelę). Dauguma (3622) nukentėjusių vaikų buvo Lietuvos Respublikos piliečiai, 2 – užsieniečiai, 8 – asmenys be pilietybės. Analizuojant nukentėjusių vaikų užimtumą, matyti, kad daugiau nei pusė jų (2061, t. y. 56,7 proc.) mokėsi, 20 (t. y. 0,6 proc.) dirbo.

4 lentelė. Vaikai, nukentėję nuo nusikalstamų veikų, pagal lytį, amžių, pilietybę ir užimtumą (2017 m.)

Pagal lytį		Proc.
Berniukai	2006	55,2
Mergaitės	1629	44,8
Pagal amžių		
0–3 m.	298	8,2
4–6 m.	326	9
7–9 m.	446	12,3
10–14 m.	1276	35,1
15–17 m.	1289	35,5
Pagal pilietybę		
Lietuvos Respublikos pilietis	3622	99,6
Užsienio valstybės pilietis	2	0,1
Asmuo be pilietybės	8	0,3
Pagal užimtumą		
Mokėsi	2061	56,7
Dirbo	20	0,6

Nuo tėvų nukentėjo 965 vaikai (t. y. 26,6 proc., arba ketvirtadalis visų nukentėjusiųjų), nuo patėvių ar įtėvių – 262 vaikai (t. y. 7,2 proc.), nuo globėjų – 18 vaikų, nuo artimųjų ir giminaičių – 49 vaikai, nuo pedagogų – 15 vaikų. Lyginant su 2010 m., matyti, kad vaikai dažniau nukentėjo nuo tėvų (2010 m. – 360, 2011 m. – 686, 2012 m. – 815, 2013 m. – 855, 2014 m. – 628, 2015 m. – 498, 2016 m. – 574, o 2017 m. – net 965). Pastarųjų metų nukentėjusiųjų nuo tėvų skaičiaus išaugimas sietinas su tuo, kad, palyginti su 2010 m., pastebimai padaugėjo vaikų, kurie nukentėjo nuo fizinio skausmo sukėlimo ar nežymaus sveikatos sutrikdymo, ir išaugo nukentėjusių nuo vengimo išlaikyti vaikus skaičius.

Nusikalstamos veikos padarymo metu žuvo 11 vaikų. Turtinę žalą patyrė 143 vaikai, 1214 (33,4 proc.) – fizinį smurtą (žr. 5 lentelę). 86 vaikai patyrė seksualinę prievartą, 181 – psichologinę prievartą, 27 – nepriežiūrą. Lyginant 2008–2017 m. duomenis, matyti, kad (nuo 37 iki 11 atvejų) sumažėjo dėl nusikalstamos veikos žuvusių vaikų skaičius.

5 lentelė. Nusikalstamos veikos padarymo metu patirta žala (2017 m.)

		<i>Proc.</i>
Žuvo	11	0,3
Patyrė turtinę žalą	143	3,9
Patyrė fizinį smurtą	1214	33,4
Patyrė seksualinę prievartą	86	2,4
Patyrė psichologinę prievartą	181	5
Patyrė nepriežiūrą	27	0,7

Dažniausiai vaikai nukentėjo nuo smurtinio pobūdžio nusikalstamų vaikų: nuo fizinio skausmo sukėlimo – 1915 (52,7 proc.), nuo nesunkių sveikatos sutrikdymų – 125 (3,4 proc.), visa tai sietina su smurtu artimoje aplinkoje. Gana dažnai vaikai nukentėjo nuo vagysčių – 194 (5,3 proc.), nuo plėšimų – 130 (3,6 proc.). Dėl Kelių transporto eismo saugumo taisyklių (toliau – KTES) pažeidimo nukentėjo 168 (4,6 proc.) vaikai (žr. 6 lentelę). Nuo kitų nusikalstamų veikų nukentėjo daug mažiau vaikų: 8 – nuo nužudymų, 7 – nuo sunkių sveikatos sutrikdymų, 61 – nuo išžagirimų (su pasikėsanimais), 64 – nuo seksualinių prievartavimų, 96 – nuo tvirkinimų.

6 lentelė. Nusikalstamos veikos, nuo kurių nukentėjo vaikai (2008–2017 m.)

	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Nužudymai	10	9	12	12	12	3	7	3	6	8
Sunkūs sveikatos sutrikdymai	14	9	10	5	3	3	5	2	8	7
Nesunkūs sveikatos sutrikdymai	372	321	257	226	191	127	112	91	127	125
Fizinio skausmo sukėlimas	479	474	471	600	984	1003	823	779	1100	1915
Išžaginimai ir pasikėsینimai	62	54	64	56	67	35	37	34	48	61
Seksualiniai prievartavimai	52	63	61	44	67	33	37	45	56	64
Mažamečių asmenų tvirkینimai	39	38	55	87	45	62	31	38	44	96
Privertimas lytiškai santykiuoti	3	5	5	2	8	6	5	3	2	2
Plėšimai	800	581	440	336	180	164	118	107	126	130
Vagystės	661	654	619	524	389	369	327	194	255	194
KTES pažeidimai	506	318	254	225	195	180	200	183	229	168

Lyginant 2008–2017 m. statistinius duomenis, matyti kelios teigiamos tendencijos. Viena – 2017 m. daug mažiau vaikų nukentėjo nuo plėšimų, vertinant tiek absoliučiais skaičiais (2008 m. – 800, o 2017 m. – 130, arba net 83,8 proc.), tiek pagal jų lyginamąją dalį (2008 m. – 21,5 proc., o 2017 m. – 3,6 proc.). Tokios pačios teigiamos tendencijos stebimos ir dėl Kelių transporto eismo taisyklių (KTES) pažeidimų – per pastarąjį dešimtmetį daugiau nei perpus (nuo 506 iki 168, arba net 66,8 proc.) sumažėjo nukentėjusiųjų, o jų lyginamoji dalis sumenko nuo 13,6 iki 4,6 proc. Lyginamuoju laikotarpiu nuo 661 iki 194, t. y. net 70,7 proc., sumažėjo vaikų, nukentėjusių nuo vagysčių, skaičius.

Parengė VRM Bendrojo departamento
patarėja Eglė Vileikienė